

Xavier Vaquer Naudi

Els llibres són petites peces d'art. Tot allò que els integra és fruit d'un procés acurat de producció que conserva unes tècniques que es van començar a desenvolupar fa més de cinc mil anys. Una data clau és el 1455, quan Gutenberg va inventar un mètode d'impressió que va revolucionar el món dels llibres i va ajudar a la difusió d'obres escrites. El llibre inclou una part de contingut i una altra de forma, i les dues tenen un gran valor. L'Associació Les Arts del Llibre agrupa persones afeccionades al món de l'enquadernació, l'art que dóna forma i aspecte extern al llibre. En els darrers anys ha sorgit nova maquinària i noves

tecnologies que han substituït els artesans del camp de l'enquadernació. Aquesta Associació està realitzant una tasca de preservació d'un art que d'aquí a uns anys podria desaparèixer si no es prenen mesures. L'iniciador d'aquest projecte és Xavier Vaquer, un amant dels llibres i de les tècniques de fabricació. "L'Associació és una bona manera d'unir la gent que estima el llibre i preservar un art. Volem gaudir tots junts del treball de relligar llibres, ja que fer-ho de forma individual és molt difícil. Es necessiten unes màquines i uns instruments molt específics que és difícil que un particular tingui a casa seva. Disposem d'una seu social en un edifici declarat monument de la ciutat de Barcelona i allà desenvolupem la nostra activitat i fem cursos de formació."

L'enquadernació que practiquen en l'Associació és totalment artesanal: "És una activitat manual. És important que els associats estiguem junts perquè és clau veure què fa cada persona. Cadascú li dóna un toc personal. Tot i que a Barcelona hi ha alguna escola que ensenya a relligar, l'alumne, quan acaba el curs, no té possibilitat de practicar la tècnica d'enquadernació i acaba oblidant-la. A més, entre nosaltres parlem molt sobre llibres que hem llegit, antics o nous, i això és molt enriquidor." Mentre que avui la professió gairebé ha desaparegut, fins fa uns anys era un artesà imprescindible dins del món de l'elaboració de llibres i de les arts gràfiques: "És una professió que té un nivell molt baix en l'escala social, però de tanta importància que en els tallers amagats al fons de les cases on s'elaboraven els llibres hi anaven grans personatges que supervisaven el procés d'enquadernació. Aquell artesà també va salvar la vida de llibres, alguns d'ells incunables, que altrament s'haurien perdut. Hi ha hagut enquadernadors bons i dolents, no tots han sabut distingir el valor del llibre, que té una part de sentimental i una altra que és el llibre en si. Els bibliòfils han criticat la tasca dels enquadernadors, perquè alguns s'excedien amb la guillotina i en retallaven massa els marges. A Barcelona encara queda un gran

enquadernador, Manel Bueno, que sap tocar el llibre i tractar-lo amb delicadesa. Ha fet cursos a la nostra Associació i ens ha transmès els misteris i les tècniques de l'art que professa."

La revolució tecnològica que s'està vivint des de fa uns anys ha posat en qüestió la perdurabilitat del llibre. Hi ha moltes persones com Xavier Vaquer que afirmen amb contundència que perviurà malgrat aquest fenomen: "El llibre té unes característiques molt especials que no ens donaran les noves tecnologies. Es pot tocar i olorar, per exemple. Molts llibres són veritables peces d'art per la riquesa d'elements d'enquadernació que els integren i això molta gent ho desconeix. El llibre modern ha perdut molts d'aquests elements, però encara es fan obres ben fetes. No hem de menysprear l'actual, tot i que segurament es malmetrà abans que els antics, perquè les qualitats dels papers han anat disminuint. Cal pensar que l'aparició de la impremta va ser un gran cop per a l'Església, que inicialment va prohibir les obres impreses. Fins llavors els llibres eren manuscrits, una labor que es realitzava als monestirs. La impremta permet elaborar exemplars en gran quantitat i vendre'ls a un preu assequible. Aquest invent va tenir una funció social, va apropar la cultura a la societat."

En la tècnica de relligar un llibre intervenen molts elements que Xavier Vaquer descriu amb claredat: "Primer, hi ha els nervis, que són uns cordills que antigament es feien amb nervis de bou. Servien per cosir-lo. Una vegada cosit, els nervis quedaven per fora, just a la zona del llom, i quan es cobria amb pell encara destacava el nervi per sota. També hi intervenen els relleus, que s'apliquen damunt de la pell. Es tracta de timbrar-hi uns ferros calents. Sovint s'utilitzava el pa d'or per fer l'estampació i s'arribaven a fer autèntiques meravelles. La tècnica per estampar amb or és molt difícil; requereix una pràctica de molts anys i molta concentració perquè quedi bé. Per aplicar-lo es posa una mica de clara d'ou a sobre de la tapa i, a continuació, el pa. Després, amb un bronze calent se li dóna la textura. És senzill d'explicar però molt complicat de realitzar. Un altre aspecte és cosir a mà el llibre, que es pot fer amb vetes o cordills. Avui s'utilitza molt l'enquadernació a l'americana, és a dir, no cosit sinó encolat, i això fa que es desfaci més de pressa. Un altre element de l'enquadernació és el burro, una premsa que es fa servir per treure el queix. Després hi ha l'acció de daurar el tall del llibre, una feina molt artesana que a Espanya, que jo sàpiga, sols hi ha una persona que encara la faci. El que es denomina capçada és el fet de rematar el cap i el peu del llibre, a banda i banda del llom. Un altre aspecte interessant és la col·locació de les guardes. Són les primeres pàgines de l'exemplar sense imprimir, les que preserven el seu interior. I tot això és tasca de l'enquadernador. Realment, no sé què haurien fet els millors escriptors del món sense els enquadernadors!" A Ripoll tindrà lloc aviat l'obertura de l'*scriptorium* del monestir —l'espai on els monjos manuscrivien els llibres—, que es podrà visitar per aprendre més aspectes sobre el món de les arts del llibre: "És una iniciativa que ha portat Ramon Sargatal i que donarà a conèixer un món fascinant que està molt oblidat." Amb iniciatives com la de l'Associació Les Arts del Llibre de ben segur que les tècniques de relligat de llibre continuaran vives i presents, unides al futur d'un univers, el del llibre, que no té fronteres.

ROTARY CLUB DE BARCELONA - Barcelona

Dr. Moisès Broggi Vallès

Tot i que les línies del nostre llibre estan dedicades a les entitats associatives de caràcter lúdic del país, és de justícia, i gairebé un deure per a un llibre d'història, dedicar unes línies a la figura del Dr. Moisès Broggi, cirurgià de prestigi i un dels fundadors del Rotary Club de Barcelona. Aquest intel·lectual conserva, als seus noranta-quatre anys, una lucidesa captivadora, palesa a través de les seves paraules que evocuen una vida intensa, durant la qual ha pogut tenir contacte amb alguns dels més prestigiosos intel·lectuals i científics del nostre país, com ara el recentment desaparegut pare Batllori o el

científic Joan Oró, així com ser particip de l'autèntica revolució que la medicina ha experimentat al llarg del segle xx.

Per afegit, el Dr. Moisès Broggi és part de la història recent de l'Estat espanyol i ha participat des del moviment associatiu en la consecució de llibertats i drets per part dels ciutadans. I, en aquest sentit, el doctor Moisès Broggi dóna fe de la importància de l'associacionisme, però no únicament des del vessant polític, sinó fonamentalment des de la perspectiva humana.

Va ser, de fet, aquesta la causa de la creació dels clubs Rotary. "Els clubs Rotary van néixer a principi del segle xx als Estats Units, concretament a Chicago, que aleshores era un país d'acollida d'immigrants. Aquesta entitat es va començar a formar a partir d'industrials, comerciants i professionals de primer nivell que desitjaven orientar i ajudar les persones dels seus mateixos àmbits, persones que arribaven desorientades i sense tenir prou coneixements sobre les possibilitats i característiques del territori." De fet, aquesta germanor contradiu el suposat esperit elitista d'aquesta associació, que permet "mantenir contactes amb d'altres membres del club a qualsevol lloc del món i obtenir-ne suport."

Els clubs són agrupaments d'entre vint i trenta socis que es reuneixen periòdicament en un lloc determinat i que, d'una banda, desenvolupen tasques de tipus socials i, d'una altra, s'ajuden mútuament a enriquir-se intel·lectualment. També s'hi ha d'afegir el component social, fonamental en aquesta associació, ja que els membres acostumen a tenir forts vincles personals. Tomant però, a la història d'aquesta institució, en el cas concret de l'Estat espanyol, la situació va esdevenir una mica més complicada que a la resta de països occidentals, ja que si bé inicialment el Rotary va ser constituït abans de la Guerra Civil, la dictadura va prohibir el dret d'associació, de manera que les seves activitats van ser també prohibides, tot i no incloure cap mena de component antisistema (tanmateix recordem que aleshores tampoc estaven permeses les associacions de veïns, d'esportistes, etc.). "Per aquest motiu, el Rotary, una institució apolítica

i aconfessional, després d'un parèntesi d'inactivitat, només va poder tornar a engegar les seves activitats de forma clandestina. Al començament, les úniques activitats que portàvem a terme eren reunions", afirma el doctor. Moisès Broggi, un dels fundadors del club en aquells moments.

Després va ser possible constituir una fundació per desenvolupar obres de caritat, que ha continuat la seva tasca fins als nostres dies: "Darrerament s'ha portat a terme una campanya de vacunació de caràcter mundial contra la poliomeilitis, que ha permès poder acabar pràcticament amb aquesta malaltia." De mica en mica, quan les condicions repressives es van anar suavitzant, es van poder engegar més activitats, com per exemple reunions "que se celebraven al port marítim de Barcelona." El Rotary Club de Barcelona va reiniciar oficialment les seves activitats l'any 1976, mitjançant l'apadrinament del de Perpinyà i, de fet, va ser el primer de l'Estat espanyol a fer-ho. Les primeres activitats desenvolupades, un cop es va assolir la normalitat democràtica van ser els tradicionals "dinars setmanals de germanor."

Aquestes reunions encara se celebren i continuen caracteritzant-se pel fet que "inclouen parlaments de personatges destacats de la nostra societat. Els temes que es tracten poden ser molt diversos, ja que abasten tots els àmbits de la cultura, l'economia, etc. Després d'aquests parlaments sempre sol haver-hi un torn de preguntes, de manera que s'estableix un diàleg molt enriquidor per a tothom. A més a més, en aquests dinars també hi acudeixen socis d'altres clubs Rotary que poden haver vingut de qualsevol indret del món, fet que fa que siguin encara més enriquidors", afirma el Dr. Moisès Broggi. "En el cas concret del Rotary Club de Barcelona, aquests àpats es duen a terme a l'Hotel Palace de Barcelona."

Actualment, el Rotary Club de Barcelona està format principalment per professionals lliberals "la mitjana d'edat dels quals està al voltant dels seixanta anys." Aquesta estructuració no és pas casual, ja que les noves generacions de membres d'aquesta institució s'apleguen a través d'una altra organització, "el Rotarac, que és la nostra secció formada per joves, els quals engeguen i coordinen diverses activitats de tipus altruista i cultural. L'única cosa que canvia entre les dues entitats és l'edat dels integrants, perquè l'esperit i les tasques desenvolupades són semblants."

Regularment es duen a terme assemblees internacionals com la celebrada a Barcelona l'any 2002. A aquesta assemblea van assistir: "trenta mil rotaries. La principal finalitat d'aquesta assemblea és intercanviar idees i arribar a acords sobre determinats aspectes, com per exemple les activitats de tipus solidari que desenvolupem i que volem engegar en el futur. Des del Rotary estem sempre disposats a assolir reptes que no deixin ningú insatisfet i pretenem que l'ambient sigui de consens entre els socis." I no hi ha millor manera de fer-ho que debatent les diferents propostes i suggeriments dels membres dels diversos països en una de les seues de l'organització.

La consigna dels Rotary és "sempre donar i no pas demanar ni rebre." Les paraules del doctor Moisès Broggi tornen a incidir en la bondat i les bones intencions d'aquesta associació, que intenta contribuir a la millora del seu entorn des de l'òptica de la fraternitat. Esperem que aquestes línies serveixin per descobrir i difondre el veritable esperit humanitari d'aquesta organització, tan allunyat dels prejudicis que la qualifiquen com a clubs elitistes que agrupen professionals liberals d'estatus socioeconòmic elevat.